

Tämä on rinnakkaistallenne.

Rinnakkaistallenteen sivuasettelut ja typografiset yksityiskohdat *saattavat poiketa* alkuperäisestä julkaisusta.

Julkaisun tekijä(t): Hiltunen, Pauliina; Mäenpää, Pia; Jussila, Aino-Liisa

Julkaisun nimi: Syöpään sairastuneen potilaan ja läheisen psykososiaalinen tuki urologian poliklinikalla

Julkaisuvuosi: 2020

Versio: Kustantajan versio

Käytä viittauksessa alkuperäistä lähdettä:

Hiltunen, P., Mäenpää, P. & Jussila, A.-L. (2020). Syöpään sairastuneen potilaan ja läheisen psykososiaalinen tuki urologian poliklinikalla. *Syöpäsairaanhoitaja*, (3),28-29.

Syöpään sairastuneen potilaan ja läheisen psykososiaalinen tuki urologian poliklinikalla

Urologian poliklinikalla potilaan ja läheisen psykososiaalinen tuki otetaan huomioon monilla eri tavoilla. Henkilöstön kokemus kiire tai resurssien puute eivät ole esteinä silloin, kun psykososiaalinen tuki nähdään oleellisena osana hoitotyötä. Itse asiassa, jokainen asiakastapaaminen voi sisältää elementtejä potilaan ja läheisen psykososiaalisen tuen huomioon ottamisesta.

MITEN PSYKOSOSIAALINEN TUKI OTETAAN HUOMIOON

Syöpähoidot aiheuttavat muutoksia useilla elämän osa-alueella. Eturauhasen poistoleikkauksen läpikäyneet potilaat saavat urologian poliklinikalla uroterapeutin vastaanotolla neuvontaa ja ohjausta virtsankarkailun helpottamiseksi. Potilaat tapaavat uroterapeutin ennen leikkausta ja leikkauksen jälkeen. Uroterapeutti on myös puhelimitse yhteydessä potilaaseen aika nopeasti leikkauksen jälkeen, ennen vastaanottoikäntä lääkärillä. Urologian poliklinikalla on myös seksuaalineuvojan ja seksuaaliterapeutin vastaanotot. Heiltä potilaat ja heidän puolisonsa saavat ohjausta, tukea ja neuvontaa seksuaalisuuteen liittyvissä asioissa.

Syöpäsairaanhoitajan vastaanotolla potilaat ja läheiset saavat ohjausta ja neuvontaa sairauden ja hoitojen aiheuttamiin muutoksiin sekä käy-

tännön ohjeistusta, kuinka esimerkiksi hormonihoidon aloituksen kanssa tulee toimia. Kun potilas tulee lääkärin vastaanotolle hoitoneuvotteluun, toivottavaa on, että hänellä on joku läheinen mukanaan, sillä lääkärin ja hoitajan kertomat asiat saattavat jäädä potilaan mieleen vain osittain. Kun vastaanotolla on myös läheinen mukana, helpottaa se asioiden muistamista ja tiedon käsittelyä. Lisäksi läheisen on hyvä saada tietoa suoraan terveydenhuollon ammattilaisilta, eikä yksinomaan potilaan itsensä kertomana. Jo läheisen läsnäolo poliklinikakäynnillä ja tiedonsaanti ovat myös hänen oikeuksiaan.

MILLAISIA OVAT PSYKOSOSIAALISEN TUEN KEINOT

Psykososiaalinen tuki on prosessimaista toimintaa. Akuutin kriisisityön, jatkoseurannan sekä jatkavun tulee pohjautua vaiheittaisen psykologisen sopeutumisprosessin ymmärtämiseen (Äkillisiin traumaattisiin tilanteisiin liittyvän psykososiaalisen tuen kehittäminen, 2019). Sairastuneen ja hänen läheisensä psykososiaalisen tuen tarpeet hoitotyössä riippuvat siitä, missä vaiheessa sairauden käsittelyä he ovat.

Hoitojärjestelmän sisällä psykososiaalinen tuki on osa somaattista hoitoa. Lisäksi tukipalveluja tuotetaan erityistyöntekijöiden, esimerkiksi sosiaalityöntekijän, psykiatrisen sairaanhoitajan, psykologin,

psykiatrian erikoislääkärin tai sairaalateologin, toimesta. Kuitenkin tuen perustana on hyvä somaattinen hoito, johon kuuluu potilaan informointi ja perehdytys hänen hoitoonsa. Hoitosuhteessa pitäisi olla mentaalista ja ajallista tilaa potilaan omien tautitulkintojen käsittelylle ja sitä kautta tapahtuvalle uhkakuvien ja katastrofiajatusten tynnyttelylle. Vastavuoroisuus vuorovaikutuksessa muodostaa perustan sille, että potilas pystyy ottamaan omasta hoidostaan vastuuta, sietämään hoitoihin liittyviä mahdollisia pettymyksiä ja on motivoitunut noudattamaan hoito-ohjeita. Näin raskaatkin hoidot pystytään toteuttamaan polikliinisesti. Myös potilaan ja perheen sosiaaliturvaan liittyvistä asioista on huolehdittava. Tarvittaessa konsultoidaan sosiaalityöntekijää. Huomioidavia asioita ovat muun muassa erityiskorvattavat lääkkeet ja niihin liittyvät lääkärinlausunnot sekä hoitotukihakemukset ja niihin liittyvät lausunnot. (Idman, 2019.)

Psykososiaalisen tuen keinoihin vanhemmuudessa tukemiseen sisältyviä asioita ovat, sujuuko perheen arki ja mikä on perheen ilmapiiri, onko perheessä jaettu yhteinen käsitys vanhemman sairaudesta ja onko vanhemmilla valmiuksia keskustella sairaudesta lasten kanssa vanhemmuutensa säilyttäen. Apua omaan työskentelyyn tarjoaa esimerkiksi Lapset puheeksi -työmenetelmä. Ongelmatapauksissa ohjataan ottamaan yhteyttä kouluterveydenhoitajaan, koulupsykologiin, kuraattoriin tai perheneuvolaan. Jos on ennakoi-

tavissa huoltajuusongelmia, vanhempiä on ohjattava ottamaan yhteyttä oman alueen lastenvalvojiin. (Idman, 2019.)

Hoitojärjestelmän ulkopuolella psykososiaalisia tukipalveluja tuottavat syöpäjärjestöt. Tuki on yleistä neuvontaa, ensitietokursseja sekä hoitojen jälkeiseen kuntoutumiseen painottuvaa sopeutumisvalmennusta. Tietoa saa paikallisista syöpäyhdistyksistä. Siellä ohjataan myös hakemusten tekemisessä. Hakemuksiin tarvitaan yleensä liitteeksi kopio epikriisistä tai hoitavan lääkärin laatima B-lausunto. (Idman, 2019.) Kansaneläkelaitos (KELA) puolestaan järjestää kuntoutus- ja sopeutumisvalmennuskursseja sekä lapsille ja nuorille että aikuisille ja heidän perheilleen ja lähiomaisilleen. Kurssien tarkoituksena on auttaa kuntoutujaa ja hänen perhettään sopeutumaan sairauden tuomiin muutoksiin ja kuntoutumaan niistä. Kurseilla saa tietoa sairaudesta, vertaistukea sekä tukea arjen toimintoihin ja niissä suoriutumiseen. Kurseilla saa myös tukea työelämässä selviytymiseen. Kurssit auttavat vertaistukiverkoston luomisessa kotipaikkakunnalle. (Kuntoutus, 2019.)

MILLAISIA OVAT PSYKOSOSIAALISEN TUEN ESTEET

Psykososiaalisen tuen antamiseen liittyviä esteitä voivat olla kiire tai resurssien puute, jopa tietämättömyys. Erikoissairaanhoidon henkilöstölle toteutetussa haastattelututkimuksessa korostuivat ajatukset resurssien puutteesta ja kiireestä. Näiden merkitystä ei hektisessä sairaalaympäristössä voida kiistää. Vetoamalla kiireeseen haastateltavat mahdollisesti puolustivat toimintaansa tai sitä, ettei ole mahdollisuutta antaa tarvittavaa tukea kaikille potilaille sairaalassa. Haas-

tatteluissa nousi myös esille järjestöjen rooli psykososiaalisen tuen tarjoajina. Järjestöjen toimintaa pidettiin yleisellä tasolla tärkeänä, mutta yhteistyön lisäämiseen ja järjestöjen tarjoamaan tukeen käytännön tasolla suhtauduttiin epäillen. (Harju, Hakulinen, Jones, Ojala & Pietilä 2019, 195.) Samoja asioita voi olla esteinä psykososiaalisen tuen antamiselle urologian poliklinikalla. Asiakaskohtaamiset ovat lyhyitä ja niihin on sisällytetty paljon sisältöä. Se, että tietää seuraavan potilaan jo odottavan vuoroaan, saattaa heikentää psykososiaalisen tuen antamista. Potilas ei myöskään välttämättä tunnista tuen tarpeitaan juuri siinä vaiheessa, kun tukea hänelle tarjotaan ja myöhemmin hän ei ehkä tule hakeneeksi apua itselleen.

Haastattelututkimuksessa tuli ilmi myös psykososiaaliseen tukeen liittyvä ristiriita. Tuen tarpeet tunnistettiin ja tukea annettiin osana hoitotyötä. Varsinainen psykososiaalinen tuki miellettiin kuitenkin vahvasti syövänhoidossa työskentelevien erityistyöntekijöiden osamisolueeksi. Psykososiaalisen tuen antaminen hahmotettiin terapia-keskusteluksi, johon vaaditaan kriisityön, psykiatrian tai sosiaalityön asiantuntemusta. Ehkä juuri tästä syystä haastateltavat, jotka eivät kokeneet olevansa kyseisten alojen asiantuntijoita, kuvasivat omaa rooliaan suurimmaksi osaksi tukipalveluihin ohjaajina (Harju, ym. 2019, 195). Psykososiaalinen tuki saataankin nähdä erilliseksi asiakksi, eikä huomata, että jokainen hoitaja voi tukea potilasta ja hänen läheistään jokaisella asiakastapaamisella.

LOPUKSI

Psykososiaalisen tuen sisältö ja muoto riippuvat sairastuneen ja hänen läheisensä traumaattisen kokemuksen käsittelyvaiheesta. Oleel-

lista on, että urologian poliklinikalla heidän tuentarpeensa kartoitetaan kattavasti. Ovathan lapsiperheen tuentarpeet erilaisia kuin yksineläjän ja ikääntyneen erilaisia kuin työikäisen. Psykososiaalisen tuen keinovalikoima erikoissairaanhoidossa on laaja. Henkilöstön tietoisuus tuen tarjoamisen esteistä ja niiden aiheuttamien ongelmien aktiivinen ratkaiseminen mahdollistavat psykososiaalisen tuen osaksi jokaista asiakastapaamista. ■

Pauliina Hiltunen
Sairaanhoitaja
Oulun yliopistollinen sairaala

Pia Mäenpää
TtM, Lehtori
Oulun ammattikorkeakoulu

Aino-Liisa Jussila
TtT, Lehtori
Oulun ammattikorkeakoulu

LÄHTEET

- Harju, E., Hakulinen, A., Jones, M., Ojala, H. & Pietilä, I. 2019. Syöpäpotilaiden psykososiaalinen tuki ja terveydenhuollon yhteistyö järjestöjen kanssa – erikoissairaanhoidon henkilöstön näkökulma. *Sosiaalilääketieteellinen aikakauslehti* 56 (3): 192–203.
- Idman, I. 2019. Syöpäpotilaan psykososiaalinen tukeminen. Lääkärin käsikirja. Duodecim Terveysportti. Viitattu 19.10.2019. <https://www.terveysportti.fi/apps/ltk/article/ykt01416/search/Idman,%20L.,%202019.%20Sy%C3%B6p%C3%A4potilaan%20psykososiaalinen%20tukeminen>
- Kuntoutus. 2019. Viitattu 19.10.2019. <https://www.kela.fi/kuntoutus>
- Äkillisiin traumaattisiin tilanteisiin liittyvän psykososiaalisen tuen kehittäminen. 2019. Työryhmän loppuraportti. Sosiaali- ja terveysministeriön loppuraportteja ja muistioita 2019:46. Viitattu 19.10.2019. http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/161634/R_46_19_Psykososiaalisen_tuen_loppuraportti.pdf?sequence=1&isAllowed=y